

Zorgboerderijen in Vlaanderen: op zoek naar de
(ped)agogische meerwaarde.

Geert Van Hove, Prof.dr.

Universiteit Gent en Vrije Universiteit Brussel

Disability Studies en Inclusive Education.

1. Inleiding.

De ondersteuningssector voor personen met een beperking dreigt af en toe meer in het nieuws te komen met zijn budgettaire problemen of met een wachtlijstenproblematiek dan met zijn vernieuwingen en initiatieven van goede praktijk. Er wordt in de ondersteunings- en onderwijssector opvallend veel aandacht besteed aan de problemen en dat geeft aan hen die minder bekend zijn met de praktijk naar mijn mening niet genoeg inzicht in het dynamische en vernieuwende dat in diezelfde praktijk besloten ligt (Hoffman- Davis en Lawrence-Lightfoot, 1997¹).

Eén van die zeer vernieuwende en dynamische werkvormen wordt als 'Groene Zorginitiatieven' omschreven, waarbij 'zorgboerderijen' als een specifieke werkvorm kunnen gezien worden.

Zorgboerderijen kunnen om meerdere redenen (ped)agogisch interessant genoemd worden. In deze korte tekst willen we op drie van deze redenen ingaan.

2. Zorgboerderijen en na te streven waarden.

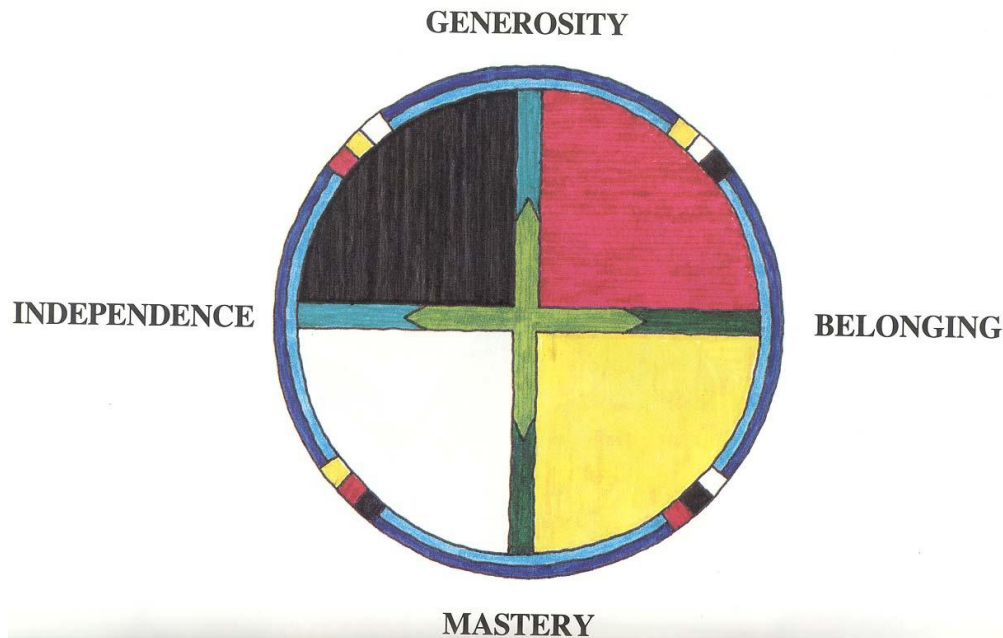
Eerst en vooral komen zorgboerderijen naar voor als een mooie veruitwendiging van waarden die (ped)agogisch werk kunnen schragen.

Om deze waarden voor te stellen brachten Larry Brendtro, Martin Brokenleg, and Steven Van Bockern ² de 'circle of

¹ Jessica Hoffman Davis en Sarah Lawrence-Lightfoot (1997) .The Art and Science of Portraiture. Uitgeverij Jossey-Bass.

² Larry Brendtro, Martin Brokenleg, & Steve Van Bockern (1992). Reclaiming Youth at Risk: Our Hope for the Future. Bloomington, National Educational Service

courage' naar voor als een model om waarden bespreekbaar te maken. Ze vielen daarbij terug op de manier waarop de Sioux hun kinderen probeerden op te voeden: in harmonie met de natuur en met respect voor de voorouders en de andere stamleden.

Zorgboerderijen kunnen hun 'assistent-boeren' een aantal leersituaties aanbieden waardoor die mensen het gevoel krijgen 'ergens bij te horen' (belonging). Daarenboven worden doorheen de dagelijkse taken mogelijkheden gecreëerd waardoor mensen kunnen tonen wat ze wél kunnen (mastery) – de meesten zijn namelijk dikwijls gelabeld op basis van datgene waar ze niet zo goed in zijn. Door samen te werken en samen te leven met de boer en zijn gezin kunnen ze ook hun bijdrage leveren tot het werk op de boerderij en de betekenis van die boerderij voor de (lokale) gemeenschap (generosity). Dit alles zou de assistent-boer in verbondenheid moeten kunnen laten staan met zijn compagnons waarmee samen gewerkt en geleefd wordt (hier vervang ik het begrip 'independence = onafhankelijkheid' van de Amerikaanse collega's door 'interdependence= onderlinge verbondenheid').

De Sioux gingen ervan uit dat dit vier 'velden'/domeinen zijn om het leven op te richten wil men komen tot een zo groot mogelijke harmonie met zijn omgeving en zichzelf.

3. Zorgboerderijen en de 'harde realiteit van een hulpverleningssector' de zoveelste test-case?

Voorgaande ingang over waarden zou het beeld kunnen doen ontstaan van louter rozengeur en maneschijn, niets is minder waar. Naast de idealen en de bevologenheid worden zorgboerderijen en hun medewerkers in de uitbouw en ontwikkeling ook geconfronteerd met 'de harde realiteit'. Dit wordt zeer scherp verwoord in de analyse van de zwaktes van de groene zorg zoals omschreven door de rondetafel Groene Zorg uit 2007 (p. 29 e.v.)³: het gaat o.a. over het niet bekend zijn van de groene zorg binnen de traditionele zorgsector, de verkeerde beelden die in de maatschappij nog steeds leven over de landbouwsector, de soms moeilijke communicatie tussen de zorgsector en de zorgboerderijen, de drempels die worden ingebouwd vooraleer iemand kan participeren aan deze projecten, het niet altijd ingebed zijn van de projecten op zorgboerderijen in een 'groter plan'/traject en natuurlijk de spannende positie van deze projecten die zich op een snijpunt bevinden van landbouw, zorg, justitie, gezondheid,...

Het wordt nu erg boeiend om te zien in hoeverre deze zorgboerderijen kansen krijgen om de duidelijke vernieuwing en de 'frisse kijk' te behouden. Of ... worden ze opgeslorpt door de 'hoogste bidder' en administratief in een keurslijf gedwongen?

4. Zorgboerderijen en de kracht van rituelen en relaties.

³ Goris, K. e.a. ((2007). Nieuwe kansen door groene zorg. Over de meerwaarde van zorgboerderijen. Uitgegeven door Cera.

Een laatste ingang om over zorgboerderijen na te denken ligt in de terugkeer naar alles waar (ped)agogiek mee begint: rituelen en relaties.

Het is duidelijk dat de 'ontmoeting' met dieren en mensen voor veel assistent-boeren enorme kansen kan inhouden. Het meegenomen worden in de verzorging van dieren, de verantwoordelijkheid krijgen en nemen, het beleven van de jaargetijden, ... zijn zaken die zo uit het oude (ortho)pedagogisch werk van Ter Horst⁴ kunnen geplukt worden. Het boeiende bestaat er nu net in dat deze mogelijkheden niet (artificieel) moeten georganiseerd worden, ... op een boerderij doen ze zich 'naturel' voor, het komt er op aan om die kansen te verzilveren.

Het werken en leven op de boerderij biedt ook kansen om een evenwicht uit te bouwen met 'uitdagingen' (de assistent-boer die bijvoorbeeld met minimale ondersteuning het openbaar vervoer naar zijn job leert te nemen) enerzijds en 'veiligheid' anderzijds (de boer en boerin die voor de hulpboer met ondersteuning van een jobcoach zorgen voor de nodige afwisseling in kleine opdrachten waardoor een voormiddag 'voorbij vliegt' en zeer veel positieve ervaringen kunnen opgedaan worden).

5. Korte conclusie.

Het zal duidelijk zijn dat deze korte tekst geschreven is vanuit het standpunt van iemand die gelooft in deze werkvorm. Zorgboerderijen bouwen naar mijn mening verder op de energiegolf van de projecten in Geel die ons land internationaal op de kaart hebben gezet, én die overal respect afdwingen omdat leven met de natuur, het zich engageren in de ander, het

⁴ Ter Horst, W. (1977, met meerdere herdrukken sindsdien). Het herstel van het gewone leven, Bohn Stafleu Van Loghum

zorgzaam met elkaar omgaan en het geloof in de competenties van iedere mens hier mooi samen stromen.